

РОЗВІДКИ КНИЖНИКА
СИМЕОНА

Петро Кралюк

Олександр
Красовицький

•
**ВИБІР
КНЯЗЯ
ГЛІБА**
•

Детектив
з часів Київської Русі

Харків
«ФОЛІО»
2025

Розділ перший,

**у якому розповідається, як Симеон на Подолі
неочікувано зустрів купця Леонтія;
як вони завітали в гостинний двір «Єрусалим»
і про що там говорили; а ще в цьому розділі
ідеться про Георгія Уग्रина, який теж опинився
в «Єрусалимі»**

Ранок видався гарним, погідним.

Хоч новини, повідані Руяном, слугою Симеона, були не дуже втішними.

Отже, ромейське¹ посольство покинуло Київ. Куди подалося – невідомо.

В око впала книга – поема, де описувалися діян-
ня Дігеніса Акріта та його батьків. Цю коштовну річ

¹ У творі для означення т. зв. Візантійської імперії ви-
користовується автентична назва цієї держави – Ромелія,
Ромейська імперія. Відповідно, для означення посольства
із цієї держави застосовується прикметник «ромейський».

подарував Симеону Євстафій Воїла, очільник цього посольства. Ішлося в ній про любов та війну – речі, які постійно супроводжують життя людське.

Симеон розгорнув книгу. Хотілося дізнатися про уявний світ нинішніх ромеїв. Адже Євстафій Воїла говорив Симеону, що зараз багато хто з освічених людей читає та насолоджується цією поемою.

*«Услави́мо звитяги й пошану́єм
Діге́ніса Акрі́та пере́моги.
Відва́жний вої́н він і бла́городний,
Могу́тністю наді́лений від Бо́га».*

На мить Симеон відірвав погляд від книги. «Що ж, – подумалося йому, – ромейці – люди набожні». Але набожність та видавалася йому жорстокою. Вони часто молилися, аби Бог та святі угодники дарували їм звитяжність над супротивниками. Молилися – заради кровопролиття. А коли перемагали, то вважали: то є Божа милість.

Іноді Симеону видавалося: це в ромейців – від їхніх предків, давніх еллінів. Ось в «Іліаді» від волі богів залежать і звитяги, і поразки. Просто тепер у їхній уяві Зевса підмінив Бог-вседержатель, Геру – Богородиця, інших еллінських богів – ангели, архангели, святі угодники...

Однак такі думки – богохульні. Це знав Симеон. Але то лише думки. Про такі речі не треба говорити. І він не говорить.

Хоча думка рано чи пізно виявиться.

Тим часом Симеон ковзнув поглядом по сторінці.
Там ішли назви тих земель, які підкорив Дігеніс Акріт.
Їх багато! Сирія, Вавилон, Вірменія, Каппадокія...

Читав далі:

*«Повідаю про подвизи Акріта,
Що у земному здійснив він житті.
Про те, як над чужинцями звитяжив
І підкорив розбійників з лісів.
Його підтримка – милість то Господня,
І янголів, і праведників дар.
Святий Георгій був йому у поміч,
Димитрій славний силу йому дав».*

Симеон згорнув книгу. Не «Іліада»... Хоча, здавалося, щось у цьому «Дігенісовому діянні» є від знаної поеми Гомера. А може, це просто здається? Може...

Симеону захотілося вийти зі своїх покоїв, з палацу, збудованого за повелінням князя Володимира. Хотілося на свіже повітря. До Данапріса-Борисфена¹, що ніс повз Київ свої могутні води.

Ще можна милуватися величною природою. Добігають бо останні дні літа. Сонце й далі зігріває землю.

Симеон любив цю пору. Уже немає літньої спеки. І ще не настала осіння прохолода... І негода.

Над головою було синє небо. На ньому подекуди – білі хмаринки.

¹ Грецькі назви Дніпра.

Можна споглядати цю синь. Підставляти обличчя під лагідне проміння небесного світила. Вдихати кришталево чисте повітря. Радіти...

Симеон ішов повільно. Ніби хотів отримати втіху від кожної миті. Миті спокою, миру... І краси.

Звісно, Київ – не Константинополь. Навіть не Херсон¹, місто його дитинства. Але Київ гарний! Якась у нього є природна краса. Так видавалося Симеону.

Константинополь – інший. Як, зрештою, і Херсон. Вони теж красиві. Але їхня краса – рукотворна. Пишні палаци, церкви, монастирі, кам'яниці... Як, приміром, Софія Константинопольська.

Правда, і в Києві є палаци – на Горі, дитинцю князівському. Але і вони, і доми київські – ніби продовження пишної природи навколишньої – гір, лісів, що вкривали їх, береги Данапріса... І самого Данапріса – широкого, могутнього, що тече до Понту Евскінського².

Симеон спускався з Гори. Прямував у бік Подолу, який видавався йому величним мурашником. Тут ніколи не припинялося життя. Навіть уночі – коли затихала Гора й вулиці біля неї. Хтось припливав Почайною. Дехто називав її рікою. Хоча насправді то не річка, а один із рукавів Дніпра-Славути. Не так давно архонт³ Володимир наказав киянам хреститися там.

¹ У ті часи Херсонес (Корсунь) іменували Херсоном.

² Так греки в часи Античності й Середньовіччя іменували Чорне море.

³ Так греки іменували правителів, зокрема руських князів.

І стали кияни благочестивими вкупі зі своїм князем – начебто.

...А хтось відпливав Почайною в пору нічну: певно, мав потребу в цім. Ще вночі світилося в подільських домах гостинних. Хтось шукав забав. Та зваб. І знаходив. Аякже! Бо коли є потреба, то хтось задовольнить її. Таке життя-житіє.

Гора позаду... Симеон ішов Подолом, наближався до вод Дніпрових.

Раптом перед його очима постав купець Леонтій. Симеон не сподівався його зустріти. Думав: той подався з посольством ромейським.

– Ти в Києві? – з подивуванням запитав він.

– А де мені бути? – почулося запитання-відповідь.

– Хіба ти не відплив із Євстафієм Воїлою? – допитувався Симеон.

– Чого я з ним мав пливти?

Симеон зауважив: Леонтій, певно, знає про те, що високий ромейський посол покинув Київ, коли так реагує на його слова.

– Але ти прибув сюди разом із ромейським посольством, – нагадав купцю Симеон.

– То й що? – здвигнув плечами купець. – Тоді шляхи наші зійшлися. Але то не означає, що вони мають сходитися далі.

– Не відаєш, куди подався Євстафій Воїла?

Леонтій хитро примружив очі:

– Не доповідає він мені таке.

Симеон відчував: знає це Леонтій, знає... І запитав:

– Може, до архонта Ярослава в Новгород поплив?

Купець усміхнувся:

– Хто зна...

– Чого ти не подався з ним? Бо ж раніше часто до Новгороду вчашав.

– То раніше. А тепер... Часи міняються.

– Хіба поганий торг у Новгороді зробився?

– ...Торг як торг. Але шлях до цього града мені набриднув – як одна й та сама жона, – розсміявся Леонтій.

– Куди тепер проляже твоя путь?

Купець перевів мову на інше.

– Ти снідав? – поспитався він Симеона.

– Ні.

Симеону вранці не хотілося їсти. Тим паче після вчорашнього бенкету, який улаштував князь київський Борис для ромейських посланців. Та минуло трохи часу від пори ранішньої. Сонце високо стояло на небі. Юнак уже був не проти чогось до рота кинути.

– Зайдімо в «Єрусалим» – там і поснідаємо, – запропонував купець.

– Припав тобі до душі цей гостинний двір.

– А чого?.. Готують там смачно. Я постійно поселяюсь у «Єрусалимі», коли буваю в Києві. Ти це знаєш.

– Знаю...

Симеон і Леонтій попрямували до згаданого гостинного двору. То було поряд – рукою подати.

У «Єрусалимі» їх зустрів господар – Ісаак Парнас. Запитав, чого вони бажають.

– Риби... І меду¹, – сказав Леонтій.

І, звернувшись до Симеона, запитав:

– Ти не проти?

Той на знак згоди кивнув головою.

– Є окунь, – озвався Ісаак.

– З Дніпра? – запитав купець.

– Звідки ж бо? У нас уся риба дніпрова. Свіжа-свіженька...

– Звісно, Ісааку, мушиш ти товар свій нахвалювати.

А той окунь духмяними травами присмачений?

– Тільки так. Зготую не гірше, ніж Торчин сіє робив для архонта Володимира.

Чому це Ісаак згадав кухаря покійного князя? Просто так? До слова? Але нічого просто так не буває. Ось Предслава натякала: її братик Святослав отруїв їхнього батька – архонта київського. І міг це зробити через кухаря Торчина.

Та Симеон відігнав цю думку. Не хотілося думати про погане.

– Доки зготуєш окуня, – рік Леонтій, звертаючись до Ісаака, – принеси меду. Але доброго – такого, щоб із-за стола нам потім годі було встати.

– Лідійського вина вже немає? – не без насмішки запитав Симеон.

– Лідійське прибережемо на потім. А зараз після багатой вчорашньої учти краще промочити горло медком.

¹ У давній Русі готували хмільний мед. На вигляд він нагадував кисіль. Це був алкогольний напій. У разі його пиття наставало приємне сп'яніння, і водночас голова, як правило, залишалася світлою.

Зміст

Розділ перший	5
у якому розповідається, як Симеон на Подолі неочікувано зустрів купця Леонтія; як вони завітали в гостинний двір «Єрусалим» і про що там говорили; а ще в цьому розділі йдеться про Георгія Угрина, який теж опинився в «Єрусалимі»	
Розділ другий	18
де йдеться про розмову Симеона зі своїм слугою Руяном про поїздку в Біляр; про переписування Яковом «Ізборника царя Симеона», а також про те, що князь Борис покликав до себе Симеона й дав йому важливе доручення	
Розділ третій	33
де розповідається про те, як Симеон отримав послання від Предслави, яке він мав передати князеві Борису; також книжник розмірковує над тим, що написав Платон у своєму творі «Політея»; йдеться і про те, як Симеон довідався, що до князя Бориса, разом із Георгієм Угрином та Леонтієм, попливе ще Торчин – колишній кухар князя Володимира	
Розділ четвертий	52
де йдеться про те, як Симеон та Руян разом із Леонтієм, Георгієм Угрином та деякими іншими людьми здійснювали подорож Десною; про те, що розповідав Георгій Угрин про себе, про ті краї, звідки він родом, а також про свій рід і про завоювання уграми хорватських земель	
Розділ п'ятий	66
у якому йдеться про читання Симеоном книги Ібн-Фадлана, де той розповідає про свою поїздку до огузів, про різні дивовижі на його шляху, а також говорить про прибуття Симеона з його супутниками до Чернігова, де йому розповідають про князя Чорного та його дочку	
Розділ шостий	80
у якому розповідається про зустріч Симеона з посадником у Чернігові Павлом; про те, що той розказав йому про свій град, про могилу князя Чорного; тут дізнається Симеон про те, що Торчин пов'язаний із Предлавою, і він підозрює, що вона дала кухарю якесь завдання	

Розділ сьомий	95
<i>у якому Симеону сниться дивний сон; він і далі пливе Десною, а також розмовляє з Торчином, дізнаючись від нього цікаві речі</i>	
Розділ восьмий	110
<i>у якому Симеон та його супутники плывуть до Новгороду на Сіверській землі; а тим часом він читає розповідь про подорож Ібн-Фадлана до річки Ітиль</i>	
Розділ дев'ятий	126
<i>де Симеон та його супутники продовжують плывти річкою Десною і де Симеон довідується від Георгія Угруна про плем'я сіверян; а зійшовши в Новгороді-Сіверському, розмовляє з посадником цього града Мирославом, дізнаючись від нього про князя Мстислава Володимировича</i>	
Розділ десятий	140
<i>у якому Симеон і його супутники плывуть річкою Десною від Новгороду-Сіверського до Дебрянська, по дорозі пропливають повз град Трубеч; Симеон довідується від Георгія Угруна про болгар, що живуть на Ітилі; а водночас вони задають, чому Гліб не поспішає допомагати братові Борису</i>	
Розділ одинадцятий	154
<i>у якому йдеться про те, як Симеон зі своїми супутниками річкою Десною прибули до Дебрянська; про розмову Симеона із дебрянським посадником; а також про міркування Симеона й Руяна, які князі можуть посісти престол київський і хто їм допомагати буде</i>	
Розділ дванадцятий	170
<i>де Симеон разом з іншими подорожніми покидають Дебрянськ і вирушають у бік Залісся; а дорогою Георгій Угрин де що розповідає йому про дебрянські ліси та в'ятичів; тим часом Симеон дочитує книгу Ібн-Фадлана, дізнаючись про русів, які приїжджали до болгар на Ітиль; і міркує про життя людське, читаючи в цій книзі про поховання знатного руса</i>	
Розділ тринадцятий	185
<i>у якому Симеон пише листа до свого дідуся Йосифа в Клімати, де описує події, що сталися на Русі, розмірковуючи про те, якою би мала бути держава; описує свою подорож Десною та Окою та розповідає про любов Георгія Угруна до дівчини Лади, яку той викрав у землі в'ятичів</i>	

Розділ чотирнадцятий 199

у якому розповідається про град Муром та його мешканців;
про те, як купець Леонтій поспішив покинути цей град,
а князь Гліб не поспішав приймати Симеона;
ідеться тут і про Георгія Уग्रина, якого
разом із Симеоном нарешті прийняв князь Гліб,
і про те, що з того вийшло

Розділ п'ятнадцятий 214

де ідеться про те, як Симеон намагався зрозуміти
поведінку князя Гліба; як він її обговорював із Георгієм Угрином
та своїм слугою Руяном; а також як Симеон пригадав те,
що йому говорив базилевс Василій, коли відправляв
на Русь; зокрема про те, що руська земля має бути
християнською та залишатися з Ромелією

Розділ шістнадцятий 230

у якому розповідається, як Синеус покликав Симеона
до князя Гліба, але той його не прийняв, бо насолоджувався
сніданком, який приготував йому кухар Торчин; тим часом
огнищанин Синеус розповів Симеону про повстання поган
у землі муромській, про поганські звичаї місцевих мешканців
і про поширення серед них магометанства;
насамкінець Симеон неочікувано довідався від Синеуса,
чому князь Володимир перед своєю смертю покликав
до себе Бориса з далекого Ростова

Розділ сімнадцятий 245

у якому Симеон нарешті потрапляє до князя Гліба; розповідає
йому про ізраїльського владаря Давида; унаслідок цього вони
доходять висновку: те, що давно відбувалося в Ізраїлі
та Юдеї, подібне до того, що зараз відбувається на Русі

Розділ вісімнадцятий 260

у якому Симеон та Руян міркують про дивне поведження
князя Гліба; а від Георгія Уग्रина Симеон дізнається,
що князь Гліб готує свою дружину до походу;
Симеон же втретє потрапляє до князя Гліба, де той
дає зрозуміти, що не проситиме допомоги в Абд ар-Рахмана
ібн-Муміна, а сам зі своєю дружиною піде на поміч
своєму братові князеві Борису; зрештою, Симеон
зважається передати князеві Глібові посланіє
від Предслави

Розділ дев'ятнадцятий 275

у якому Симеон, Руян та Георгій Угрин намагаються зрозуміти, чому князь Гліб іде до Смоленська; а тим часом дружина князя муромського вирушає в похід разом із Симеоном, Руяном та Георгієм Угрином; вони річками й волоками дістаються Дніпра, а там прибувають до Смоленська; тим часом Симеон пише листа своєму дідушеві Йосифу про подорож річкою Тиль; зрештою Гліб зі своїми кораблями стає на річці Смядині, звідки видніється град Смоленськ, і зустрічається із князем смоленським Станіславом

Розділ двадцятий, 291

у якому йдеться про те, що князь Гліб вирішив затриматися біля Смоленська на річці Смядині, сподіваючись отримати вістку, хто переміг у протистоянні між Борисом і Ярославом під Києвом; а це викликало невдоволення князя Станіслава; розповідається і про те, як у Глібовому таборі з'явився Горясір, котрий привів із собою мужів, і про те, як сталось вбивство князя Гліба, під час якого зник Горясір із приведеними ним людьми та кухар Торчин

Розділ двадцять перший 309

завершальний, у якому Симеон пише листа дідушеві Йосифу, де ділиться своїми міркуваннями, хто й чому вбив князя Гліба